

International Journal of Social Sciences

ISSN: 2587-2591

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.30830/tobider.sayi.10.12>

Volume 6/1 Spring

2022 p. 255-269

İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI DÖNEMİ SOVYET PROPAGANDASINDA “TASS’IN PENCERELERİ” (OKNA TASS) OLGUSU

THE PHENOMENON OF “TASS WINDOWS” (OKNA TASS) IN THE SOVIET PROPAGANDA OF THE SECOND WORLD WAR

Abdullah Çağan ER*

ÖZ

Sovyet propagandasının şiddetinin en çok hissedildiği dönem İkinci Dünya Savaşı dönemidir. Bu dönemde Sovyet medyası ve sanat dünyası, tüm gücüyle halkı gönüllü olarak savaşmaya ve Nazi Almanyası'nın saldırılarına karşı direnmeye teşvik etmiştir. Bu propaganda çalışmaları arasında, “TASS’ın Pencereleleri” “Okna ‘Tass’” sanat ekibi, savaş sırasında büyük çaba göstererek günümüzde bile akıllarda kalmayı başarmıştır. Makalede, yetenekli yazarların ve ressamların gönüllülük esasında bir araya gelerek oluşturduğu “TASS’ın Pencereleleri” afiş serisinden bahsedilmektedir. Çalışmamızın amacı ise bu afiş serisinin arka planını, oluşum sürecini, sanatsal yöntemlerini açıklamak ve savaşın gidişatına damga vuran bu afişleri tanıtmaktır.

Anahtar Kelimeler: *Sovyet Propagandası, Propaganda Afişleri, TASS, “TASS’ın Pencereleleri”, Hitler.*

ABSTRACT

The period of the Second World War was the most drastic period on the behalf of Soviet propaganda. In this period, the Soviet media and the art world encouraged the people to fight voluntarily and to resist the attacks of

---

* Arş. Gör., İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Slav Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Ukrayna Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, E-mail: acaganerr@gmail.com, ORCID: 0000-0002-9515-6010, İstanbul, Türkiye.

Nazi Germany with all their might. Among these propaganda works, the "TASS Windows" “Okna ‘Tass’” art team has managed to stay in mind even today by making great efforts during the war. The article mentions the "TASS Windows" poster series, created by talented writers and painters voluntarily. The aim of our study is to explain the background, formation process and artistic methods of this poster series and to introduce these posters that had a great impact on the course of the war.

Keywords: *Soviet Propaganda, Propaganda Posters, TASS, “TASS Windows”, Hitler.*

GİRİŞ

Her devlet geçmişini, bugününü ve geleceğini kendine has bir biçimde yaratır. Bazı olayları ve insanları ulusal semboller seviyesine yükseltir ve tarihinin bazı noktalarını hafızalardan silmeye çalışır. Ancak Sovyetler Birliği, adeta “propaganda temelli” bir devlettir ve bu devletin propaganda tarihi hacimli ve çok yönlüdür. (Poçeptsov, 2015a). Devletin varlığının ilk yıllarından itibaren propaganda, ülkenin siyasi ve kamusal yaşamında dikkate değer bir rol oynamıştır (Voroşilova, 2013, s. 87). Sovyetler Birliği’nde eğitim reformlarının yanı sıra oluşturulmaya çalışılan yeni düzen ve sosyalist ideoloji propaganda aracılığıyla halka yansıtılmıştır (Poçeptsov, 2015b).

Sovyetler Birliği’nde propaganda, büyük ölçüde Marksizm-Leninizm ideolojisine dayanmaktaydı ve propaganda araçları bu ideolojiyi yaymakla mükellefti. Fakat propagandanın ideoloji ve yeni devlet düzeni fikrini yaymaktan başka amaçları da vardı. Yosif Stalin, Vladimir Lenin gibi kişiler propaganda aracılığıyla yüceltilmekte, gerçekler çarpıtılmakta, hatta birtakım kişilerin başarıları, başka devlet adamları tarafından üstlenilerek bu devlet adamları simgeleştirilmekteydi. Propaganda günlük yaşamda da her şeyi değiştirmişti. Özellikle Sovyetler Birliği gibi totaliter yapılı devletlerde, insanlar propaganda doğrultusunda yaşamaktaydı. Hayatlarındaki en önemli olaylar dahi propaganda kanalıyla halka yansıtılan, hükümetin kendileri için seçtiği sembolik olaylardı ve halk maddi eksikliklerin yerini bu “sanal” başarılarla doldurmaktaydı. (Poçeptsov, 2015b). Bu nedenle, propaganda, Sovyet halkının yaşamında önemli bir yere sahipti.

Sovyet hükümeti, düşüncelerini geniş kitlelere yayabilmek amacıyla film, edebiyat, müzik, medya ve resim gibi çeşitli araçlardan faydalanıyordu (Widdis 2013, s. 3). Ancak propagandanın bel kemiğini; muhatap üzerinde kapsamlı bir etki yaratmayı amaçlayan, sözlü ve görsel unsurları birleştiren karmaşık, kreolize metinler olarak sınıflandırılan propaganda afişleri oluşturuyordu (Voroşilova, 2013, s. 88). Bunun sebebi ise bu afişlerin, diğer propaganda araçlarına göre belli başlı avantajlara sahip olmasıydı. Afişler, bilginin kaynaktan sürekli olarak yayılmasını sağlıyordu. Afişlerin üzerinde yer alan bilgiler ve verilmek istenilen mesaj kısa ve netti. Ayrıca afişler göze de hitap ediyorlardı. Bu özellikler, görsel propagandanın güçlü bir duygusal yük taşımasını ve insanlar üzerinde daha büyük bir etki uyandırmasını mümkün kılmakta (Voytasik, 1981, s. 185) ve araştırmacılara göre bu durum, bilgi algısını %55 oranında arttırmaktadır (Voroşilova, 2013, s. 27).

İkinci Dünya Savaşı Sovyet Propagandasında “TASS’ın Pencereleri” (Okna TASS) Olgusu

“TASS’ın Pencereleri” (Okna Tass) İkinci Dünya Savaşı sırasında Sovyetler Birliği Telgraf Ajansı tarafından yayınlanan siyasi propaganda afişleridir. “TASS’ın Pencereleri” yalnızca afiş türünün hayranları tarafından değil, aynı zamanda tarihçiler tarafından da İkinci Dünya Savaşı’nın şiirsel ve sanatsal tarihi olarak adlandırılır. “TASS’ın Pencereleri” Sovyet askerlerinin kahramanlıklarından bahsetmiş, anavatan savunması çağrısı yapmış, Adolf Hitler ve müttefiklerini nükteli bir şekilde hicvetmiştir.

İkinci Dünya Savaşı döneminde afiş türü, Rus İç Savaşı sırasındaki konumuna benzer biçimde altın çağını yaşamıştır. Devrimin ilk yıllarında ortaya çıkan afiş sanatının gelenekleri, İkinci Dünya Savaşı dönemi sanatçıları tarafından programlı bir biçimde sürdürülmüştür. "TASS’ın Pencereleri" ekibi savaşın ikinci gününde “ROSTA’nın Pencereleri¹” çatısı altında çalışan ve kendilerini Sovyet şairi Vladimir Vladimiroviç Mayakovski’nin halefleri olarak gören ve bu ünlü afişlerin geleneklerini yeniden canlandıran sanatçılar tarafından yaratılmıştır. “ROSTA’nın Pencereleri” afişleri “TASS’ın Pencereleri”

¹ Rus İç Savaşı sırasında Rusya Sovyet Federatif Sosyalist Cumhuriyeti’nin telgraf ajansı ROSTA tarafından yayınlanan propaganda afişlerinin genel adı. Kısaltması “Rusya Telgraf Ajansı” olan ROSTA, daha sonraları, diğer tüm Sovyet ülkelerinin telgraf ajansları gibi TASS’ın bünyesine dahil olmuştur.

ismiyle yeniden hayat bulmuştur. Bu nedenle iki seri de benzer isimler taşır (Graçyova, 2016).

Afiş 1. “Olacağı Bu”, TASS’ın Pencereleeri Sayı: 635

Çizim: Pavel Sokolov-Skalya

Dimitriy Moor, Mihail Çeremnih, Viktor Deni gibi politik hicvin geleneksel ustalarının bu çalışmalara aktif bir şekilde katılımı dikkat çekicidir. Nikolay Fyodoroviç Denisovskiy, toplamda 130'dan fazla ressamı ve 80 şairi bir ekipte bir araya getirerek “TASS’ın Pencereleeri”nin kalıcı baş editörü ve organizatörü unvanını almıştır. Ancak ana rolü, Kukrniksi², Viktor İvanov, Aleksey Kokorekin, Viktor Koretskiy, İrakliy Toidze, Pyotr Şuhmin ve Nikolay Radlov gibi yeni neslin ustaları üstlenmiştir. Afişlerde yer alan şiirler ve metinler ise genellikle İlya Erenburg, Vasiliy Lebedev-Kumaç, Samuil Marşak, Aleksandr Jarov ve Demyan Bedniy gibi şair ve yazarlar tarafından yazılmıştır. Aynı zamanda merhum Vladimir Vladimiroviç Mayakovski’nin dizeleri de bu afişlerde kullanılmıştır. “TASS’ın Pencereleeri” afişleri tüm ülkeyi kasıp kavuran güçlü bir vatansever hareket olmuştur. Savaşın orduda her bir “pencerenin” yayınlanması, mühimmat ve askeri teçhizat tedariki kadar beklenir olmuştur (Sarabyanov, 1979, s. 373).

² M. Kupriyanov, P. Krilov ve N. Sokolov’un bir araya gelerek oluşturdukları ressam grubu

“TASS’ın Pencereleri”nin ilk afişi 27 Haziran 1941'de yayınlanmış, daha sonra ise afişler haftalık olarak yayınlanmaya başlanmıştır (Kolesnikova, 2016, s. 68). İlk afişin yayınlanmasının hemen ardından birçok gönüllü şabloncu atölyeye başvurmuş ve sanatçı grubu toplamda kırk kişiye yükselmiştir (Maslennikov, 2007, s. 9). Vatansever bir dürtüyle atölyede; heykeltıraşlar, çizerler, ressamalar, tiyatro sanatçıları, grafik sanatçıları ve sanat eleştirmenleri gibi çeşitli mesleklerden insanlar çalışmıştır (Kolesnikova, 2016, s. 68).

Afiş 2. “Faşist, Prut’a Doğru Yol Aldı...” TASS’ın Pencereleri Sayı: 1

Çizim: Mihail Çeremnih **Metin:** Litbrigadı

İlk afişi, hızlı bir şekilde, iki iş günü içinde, günde üç vardiya çalışarak tamamlayan ekip; afişin, 27 Haziran sabahının erken saatlerinde Moskova sokaklarında, fabrikalarda, büyük sanayi tesislerinde, tren istasyonlarında, kontrol noktalarında ve devletin kolektif çiftliklerinde (Sovhoz) sergilenmesini sağlamıştır. İlk “pencere” tüm halk üzerinde büyük bir etki yaratmıştır. Sayıları gitgide artan sanat ekibi toplamda 92 şabloncu, yapıştırıcı ve matbaacının desteğiyle ilk sekiz afişte 308 kopyaya ulaşmayı başarmışlardır (Maslennikov, 2007, s. 9).

“TASS’ın Pencereleri” sanatçıları daha ilk afişlerde Rus halkının Nazi Almanyası’na karşı mücadelesinde geçirdiği zorlu zamanları bir kez daha hatırlatmak için Rus halkının

“kahramanlıklarla” dolu geçmişini diriltmeye çalışmışlardır. Hatta bu afişlerden birinin adı “Rus Halkı”dır. Rus askerlerinin Peipus Gölü’nde Cermenlerle, Mamay ordularıyla, Prusya birlikleriyle ve Napolyon birlikleriyle savaşlarının resimleri tasvir edilmiştir. Bütün bu savaşlar Rus ordusunun zaferiyle sonuçlanmıştır. Tarihi şahsiyetler ve büyük Rus komutanları (Aleksandr Nevskiy, Dimitriy Donskoy, Mihail Kutuzov, Aleksandr Suvorov) ve Puşkin, Lermontov, Griboyedov, Mayakovski gibi edebiyatçıların eserlerinden alıntılar bu afişlerde kullanılmıştır. Tarihi olgular hakkında resmedilen bu olaylara modern bir ses getirmeye çalışmışlardır (Kolesnikova, 2016, s. 69).

Afiş 3. “Novgorod Topraklarını Düşmandan Arındırılım”, TASS’ın Pencereleeri Sayı: 904

Çizim: Pavel Sokolov-Skalya **Metin:** Aleksandr Nevskiy

“TASS’ın Pencereleeri” atölyesi, Moskova’nın merkezinde, Kuznetskiy Most Caddesi’nde yer almıştır. İki odadan oluşan atölyenin havalandırması yoktur ve ısıtması yetersizdir. Sanatçılar, elektrik kesintisi nedeniyle geceleri, atölyenin kapısını kapalı tutmuşlardır. Şablon atölyesinde biriken aseton ve solvent kokuları nefes almayı zorlaştırmıştır. Ressam Mihail Solovyov’un belirttiği üzere insanlar soğuktan ve açlıktan

TOBİDER

bitkin düşmüş, hatta bilincini yitirenler olmuştur. Bazen cepheden, afişleri almaya gelen aracın yanında bir ambulans da gönderilmiştir. Cepheyle sürekli iletişim halinde kalmışlardır. Kuznetskiy'deki atölyenin önünde sürekli afişleri almaya gelen araçlar bulunmuştur. Aynı zamanda “TASS’ın Pencereleeri” sanatçıları da birliklerin konuşlandığı yerlere uğramış ve ön cephede doğaçlama sergiler düzenlemişlerdir (Kolesnikova, 2016, s. 71).

“TASS’ın Pencereleeri” editör kadrosu, özellikle Nazi Almanyası askerleri Moskova'ya yaklaştığında daha çok çalışmaya başlamıştır. Yazı işleri ekibinin yönetimi Kuybişev'e devredilmiş; Moskova'da şehri terk etmek istemeyen bir avuç sanatçı ve şair kalmıştır. Bunlar arasında atölyenin sanat yönetmeni Sokolov-Skalya da yer almıştır. 20 Ekim'den itibaren başkent, kuşatılmış bir şehir konumunda kalmıştır (Kolesnikova, 2016, s. 71). Tüm Moskovalıları ve cephedeki askerleri, yazı işleri bürosunun tehditkâr bir durumda bile sakince çalıştığına ikna etmek için, her "pencerenin" künyesine, tarih ve "Moskova" kelimesinin yazılmasına karar verilmiştir (Maslennikov, 2007, s. 17).

Afiş 4. “Ordumuzun Hücumu Sürüyor”, TASS’ın Pencereleeri Sayı: 603

Çizim: Mihail Solovyov **Metin:** Vasiliy Lebedev-Kumaç

Sıkı bir çalışmanın yaşandığı bu dönemde özellikle kısa sürede çıkması gereken afişlerin yapımından sorumlu olan Sokolov-Skalya’nın günlerce atölyeden ayrılamadığı bilinmektedir. Bu yoğun çalışma saatlerinin sonucunda art arda yeni baskılar yapılmış, Moskova’nın dört bir yanında Moskova’nın dört bir yanında “Gençler Moskova Arkamızda, Değil Mi?” (Rebyata, ne Moskva l’ za nami?), “Kızıl Başkentte Düşmana Yer Yok!” (Ne bit vragu v krasnoy stolitse!), “Düşmanın Yolunu Keseceğiz!” (Pregradim dorogu vragy!), “Moskova’yı Bırakmayacağız!” (Ne otdadim Moskvı!) ve “Tek Adım Dahi Geri Atmak Yok!” (Ni Şagu Nazad!) afişleri sergilenmiştir. “Anavatani” savunmaya çağıran yeni bir kahramansı “pencere” afiş türü oluşmuştur. Sadece Ekim ve Kasım aylarında yaklaşık iki yüz afiş yayınlanmıştır. Atölye personeli vardiya başına 12 saat çalışmıştır (Kolesnikova, 2016, s. 71).

Afiş 5. “Tek Adım Dahi Geri Atmak Yok!”, TASS’ın Pencereleeri Sayı: 574A

Çizim: Pyotr Şuhmin

“TASS’ın Pencereleeri” serisi baskı yoluyla değil, elle oluşturulan özel bir küçük tirajlı afiş türüdür (Sarabyanov, 1979, s. 373). Antifaşist, vatansever, destansı-kahramansı

içeriklerin bulunduğu bu afişler savaşın ilk günlerinden itibaren Kuznetskiy Most'taki "TASS'ın Pencereleeri" çalışma atölyesinin sergi vitrinine asılmıştır.

Afişler sanatçılar tarafından yapılmıştır ve tipografik yöntemlerle değil, şablonlar yardımıyla çoğaltılmıştır (Kolesnikova, 2016, s. 69). Afişlerin hazırlanmasında yağlı boya, sulu boya, tempera, grafik gibi birçok sanatsal teknik kullanılmıştır. "ROSTA'nın Pencereleeri"nde kullanılan resimsel tekniklerinin ve Rus baskısının geleneklerinin, hiciv keskinliği ve anlaşılabilirliği ile harmanlanması, geniş kitleleri etkilemek amacıyla tasarlanmıştır (Graçyova, 2016). Bu nedenle basılı afişlere kıyasla "TASS'ın Pencereleeri"nde kullanılan afişler daha renkli ve özgürdür.

Hiciv ve mizahi unsurların sıklıkla kullanıldığı "TASS'ın Pencereleeri" afişlerinin bir diğer özelliği ise hareketliliklerdir. Bu afişler, yaşanan bir olayın hemen arkasından tasarlanmış, işlenmiş ve dağıtılmıştır (Sarabyanov, 1979, s. 373). Yaşanan olaylara ivedilikle tepki veren sanatçılar, olayları akılda kalıcı propaganda formlarıyla yansıtmış, bu formlara uygun şiirsel metinler, (genelde Hitler'i, çevresini ve müttefiklerini hedef alan epigramlar) ekleyerek hazır hale getirmişlerdir (Graçyova, 2016).

Sanatçılar genellikle bir "aile düzeninde" çalışmışlar, bu nedenle ortaya organize ve herkesin katkı sağladığı bir iş çıkarmışlardır. Sovyet Enformasyon Bürosu'nun (Sovinformbyuro) mesajları radyoda yayınlanır yayınlanmaz, ressamalar hemen bir taslak çizmişler ve şairler, çoğu zaman ressamaların önünde şiir yazmışlardır. Bir afişin oluşturulması genelde 24 saat sürmüştür, çok acil durumlarda ise bir afişin 4 saat kadar kısa bir sürede tamamlandığı olmuştur. Stalingrad, Harkiv ve Kursk'un geri alınmasına adanmış afişler, kısa sürede oluşturulan afişlerden birkaçıdır (Kolesnikova, 2016, s. 70).

Afiş 6. “Harkiv Sovyeti!” TASS’ın Pencereleeri Sayı: 675

Çizim: Pavel Sokolov-Skalya **Metin:** Oleksandr Korniyçuk

Herhangi bir baskı tesisi olmadan, sanat ekibi her gün yeni bir “pencere” yayınlamayı başarmıştır. Aynı zamanda şunu da söylemek gerekir; günde yalnızca tek kopyalı bir afiş değil en zor koşullarda, Kuznetskiy Most'taki atölyede el yordamıyla şablonlanan birkaç yüz kopyadan oluşan bir tiraj yaratılmıştır. Önceleri birer nüsha ya da küçük tirajlı olarak basılan afişler zamanla tek seferde 1500 nüshaya kadar çıkmıştır. Bu nüshaların bir kısmı cepheye, bir kısmı da cephe arkasına dağıtılmıştır (Graçyova, 2016).

Afişlerde çoğu zaman süreli yayınlarda yayınlanmış metinler kullanılmıştır. Örneğin, Konstantin Simonov'un "Öldür Onu!" şiirinin yayınlanmasından kısa bir süre sonra elinde makineli tüfekle goril benzeri bir canavar şeklinde Nazi Almanyası askerinin, kadın ve çocukların cesetlerinin üzerinde yürüdüğü Kukrniksı afişi oluşturulmuştur.

Afiş 7.“Öldür Onu”, TASS’ın Pencereleeri Sayı: 527

Çizim: Kukrınıksı **Metin:** Konstantin Simonov

“TASS’ın Pencereleeri” afişleri savaş sırasında etkili bir ideolojik silah konumunu almıştır ve duygusal etkilerinin gücü açısından, Sovyet bestecisi Dmitri Şostakoviç’in kuşatma altındaki Leningrad’da sergilediği “Leningrad Senfonisi” (Leningradskaya simfoniya) ve Sovyet bestecisi Aleksandr Aleksandrov’un İkinci Dünya Savaşı’nın simgesel yapıtlarından biri haline gelen “Kutsal Savaş” (Svyaşçennaya Voyna) adlı eserleri gibi kahramansı eserlerle karşılaştırılmışlardır (Kolesnikova, 2016, s. 68). Bu afişlerle Nazi Almanyası askerleri ve Hitler, cılız, zayıf, güçsüz bir şekilde resmedilmiş, Sovyet halkının gözündeki dik duruşlu, kendinden emin Alman imajı yerilmeye gayret gösterilmiştir. Bunun yanı sıra, Nazi Almanyası’nın işlediği savaş suçlarının halka gösterilmesi, Sovyetler Birliği askerlerinin savaşta morallerinin yükseltilmesi amaçlanmıştır.

Afişler, tankların ve savaş uçaklarının gövdeleri hariç her yere asılmıştır. Örneğin, Kukrınıksı’nın “Şeytani Başkomutanın Huzurunda” (Na priyome u besnovatogo glavnokomanduyuşçego) gibi afişleri, Nazi Almanyası askerlerini derinden etkilemiştir. Partizanlar, Nazi Almanyası askerlerini kışkırtma konusunda özel çaba göstermişlerdir. Bir

keresinde, Harkiv’de yerel Gestapo binasını, gece vakti “TASS’ın Pencereleeriyle” kaplamışlardır (Maslennikov, 2007, s. 57).

Afiş 8. “Şeytani Başkomutanın Huzurunda”, TASS’ın Pencereleeri Sayı: 899

Çizim: Kukrınıksı **Metin:** Osip Brik

Nazi Almanyası’na karşı psikolojik savaşta bu afişler o denli etki göstermiştir ki, Nazi Almanyası askerlerinin, Tula ve Vitebsk’te evlerin dışına yapıştırılan ve kötü hava şartları nedeniyle donan ve sökülmesi imkansızlaşan afişlere defalarca ateş ettikleri olmuştur. Nazi Almanyası’nın Halkı Aydınlatma ve Propaganda Bakanı Paul Joseph Goebbels “Moskova’nın ele geçirilmesinden hemen sonra “TASS’ın Pencereleeri” bünyesinde çalışan herkesi “asmakla” tehdit etmiştir.

Kızıl Ordu'nun siyasi departmanı, en popüler “pencerelerin” küçük formatlı broşürlerini Almanca'ya çevrilen metinlerle birlikte yayınlamıştır. Bu broşürler partizanlar tarafından, Nazi Almanyası işgali altındaki bölgelere dağıtılmıştır. Broşürlerin, Alman askerleri ve subayları için teslim olma aracı olarak hizmet edebileceğini belirtmişlerdir (Kolesnikova, 2016, s. 72).

Afiş 9. “Kurtar!”, TASS’ın Pencereleri Sayı: 553

Çizim: Vitaliy Goryayev **Metin:** Samuil Marşak

Moskova'nın yaratıcı ressamlarının ve yazar örgütlerinin bu girişimi diğer şehirlerin kültür emekçileri için de bir örnek haline gelmiştir (Maslennikov, 2007, s. 10). Savaş boyunca ülkenin en büyük şehirlerinde ve birliğin diğer cumhuriyetlerinde “TASS’ın Pencereleri”ne benzer atölyeler oluşturulmuştur (Kolesnikova, 2016, s. 72). Aynı zamanda “TASS’ın Pencereleri” dünya çapında da bir üne kavuşmuş, savaş yıllarında Tahran,

Stockholm, Johannesburg, Londra, Washington, İstanbul gibi şehirlerde sergiler açılmıştır.
(Strunnikov, 2021)

Afiş 10. “Hitler Kaput.”, TASS’ın Pencereleri Sayı: 1241

Çizim: Mihail Çeremnih

SONUÇ

Sonuç olarak “TASS’ın Pencereleri” birçok uzmanın ve araştırmacının belirttiği gibi özgünlüğünün yanı sıra sanatçıların yetenekleri sayesinde de büyük başarı elde etmiştir. Ressamlar, Hitler’in görünüşündeki ve eylemlerindeki en karakteristik özellikleri karikatürist bir gerçeklikle aktarmayı başarmışlardır. Kullandıkları ilkel şablon tekniğini zaman içinde geliştirmişler, kısa zamanda binlerce kopyanın gereken yerlere ulaşmasını sağlamışlardır.

İkinci Dünya Savaşı sırasında “TASS’ın Pencereleri” atölyesinden çıkan yüzlerce propaganda afişi cephedeki askerlere ve cephe gerisinde haber bekleyen halka moral verirken, aynı zamanda düşmanı demoralize etme misyonunu da başarıyla tamamlamıştır. Bu bilgilerden yola çıkarak “TASS’ın Pencereleri” afiş serisinin Sovyet propaganda tarihinin en başarılı örneklerinden biri olduğu görülmektedir.

TOBİDER

KAYNAKLAR

Anonim, *Okno TASS* 01.03.2022 tarihinde <http://www.domznaniy74.ru/anonces/?id=218> adresinden erişildi.

Gracıyova, S. M. (2016). "*Okna Tass*". *Bolşaya rossiyskaya entsiklopediya*: 01.03.2022 tarihinde https://bigenc.ru/fine_art/text/2687004 adresinden erişildi.

Kolesnikova, L. (2016). "*Okna Tass*"- *Orujiye Pobedi*. *Voyenno-İstoriçeskoj Jurnal*. 68-72.

Maslennikov, V. A. (2007). *Okna Tass 1941-1945*. Moskova: Kontakt-Kultura. 9-57.

Poçeptsov, G. (2015a). *Fenomen sovestkoj propagandı*. 28.02.2022 tarihinde <https://psyfactor.org/lib/propaganda36.htm> adresinden erişildi.

Poçeptsov, G. (2015b). *Paralleli i razliçiya mejdu propagandistkimi sistemami Germanii i SSSR*. 28.02.2022 tarihinde <https://ms.detector.media/manipulyatsii/post/13975/2015-08-16-parallely-y-razlychyya-mezhdu-propagandystskymy-systemamy-germany-y-sssr/> adresinden erişildi.

Sarabyanov, D. V. (1979). *İstoriya russkogo i sovetskogo iskusstvo*. Moskova: Vısşaya Şkola. 373.

Strunnikov, S. (2021). *Proyektu "Okna TASS" ispolnilos 80 let*. TASS Haber Ajansı 01.03.2022 tarihinde <https://tass.ru/obschestvo/11762279> adresinden erişildi.

Voroşilova, M. B. (2013). *Politiçeskiy kreolizovanniy teskt: klyuçi k proçiteniyu*. Yekaterinburg: UrGPU. 27-88.

Voytasik, L. (1981). *Psihologiya politiçeskoj propagandı*. Moskova: Progress. 185.

Widdis, E. (2003). *Visions of a new land: Soviet film from the revolution to the Second World War*. New Haven: Yale University Press. 3.